

Mikrokredīta kustība kā viens no partnerības variantiem Microcredit Movement as One of the Partnership Patterns

Doc. **Maiga Krūzmētra**

Sociālo zinātņu fakultāte

Prof.Dr.habil.oec. **Baiba Rivža**, Bc.oec. **Sandija Rivža**

Ekonomikas fakultāte

Abstract. The development of partner-relations has become an important and promotional factor for development, leading to successful use of resources and balanced management of actions, and it dates back to the end of the 20th century and the beginning of the 21st century. So far in the substantial researches in the field of partnership (Walsh J. McQuaid R.W. Wilcox D. etc.) three partnership patterns have been set out – business partnership (cooperation of enterprises), partnership for territory development (Leader + programme, etc.) and social partnership (reduction of the social exclusion). The analysis of the group microcredit movement in Latvia leads to the partnership pattern, combining segregated features from each of the mentioned variations – encourages economic activity, social inclusion and wherewith the territory development. The research analyses the group microcredit movement as one of the partnership variations in Latvia.

Key words: microcredit movement, networking, partnership.

Īevads

Latvijas lauku nākotne ir cieši saistīta ar uzņēmējdarbības attīstību, tai skaitā arī ar sieviešu uzņēmējdarbības attīstību. Lauku teritorijās ekonomiska aktivitāte pagaidām vēl ir ierobežota, ko atspoguļo virkne statistikas datu.. Pēdējie veiktie apsekojumi par lauku saimniecībām uzrāda, ka tajās nodarbināto skaits, kuri pastāvīgi strādā pilnu darba dienu 2007. gadā bija tikai 14,0 % no nodarbināto kopskaita (2005.gadā attiecīgi – 18,6 %). Pārējie strādāja nepilnu darba dienu. No visiem nepilnu darba dienu strādājošajiem 43,7% jeb 98,0 tūkstoši bija sievietes. (LR CSP. Lauku saimniecību struktūra Latvijā 2007.gada jūnijā. Rīga, 2008, 64.lpp)

Sevišķi pozitīvi nav vērtējamas arī uzņēmējdarbībā iesaistīto cilvēku skaita izmaiņas. Ja vīriešu skaits, kas kļuvuši par darba devējiem, ir palielinājies, tad sieviešu-uzņēmēju skaits kopš iestāšanās ES ir sarucis gan absolūtos skaitļos (2004. gadā 12,1 tūkstoši – 2008. gadā 9,5 tūkstoši), gan arī procentuāli (no 35% 2004. gadā līdz 26% 2008. gadā no visiem uzņēmējiem. (LR CSP. Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2004.gadā. Datu krājums. R, 2005, 25.lpp.; LR CSP. Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2008. gadā. Datu krājums. R., 2009, 27. lpp.)

Mazliet labāka ir situācija ar pašnodarbināto personu skaita izmaiņām, lai gan arī šajā nodarbināto statusā sievietes ir mazākumā, tomēr viņu skaits un īpatsvars salīdzinot ar uzņēmējdarbību ir ievērojami lielāks, bet sieviešu iesaistīšanās temps – lēnāks. Tā 2008. gadā 40,1 tūkstotis sieviešu bija pašnodarbināto statusā, kas bija vien 35,5% no visiem pašnodarbinātajiem. Ja laika posmā no 2004. gada vīriešu-pašnodarbināto skaits bija palielinājies 2,1 reizi, tad sieviešu – tikai 1,5 reizes. (LR CSP. Darbaspēka apsekojuma galvenie

rādītāji 2004 gadā. Datu krājums. R, 2005, 25.lpp.; LR CSP. Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2008. gadā. Datu krājums. R., 2009, 27. lpp.)

Par vienu no metodēm sieviešu ekonomiskās aktivitātes kāpināšanai Latvijā ir izmantota mikrokreditēšanas forma, kas uzņēmējdarbības uzsākšanā un nodarbinātības (pašnodarbinātības) veicināšanā balstās uz tādiem Latvijā sevi apliecinošiem atbalsta instrumentiem un kompleksajiem atbalsta pasākumiem, kā mikrokredītu piešķiršanas sasaiste ar t.s. sociālās garantijas mehānismu izmantošanu (kredīta piešķiršana parasti 3-5 personu grupai, kuras viens loceklis rotācijas kārtībā to izmanto uzņēmējdarbības uzsākšanai, savukārt, pārējie grupas locekļi uzņemas saistības kā galvotāji un īsteno atbalsta aktivitātes), kas savukārt ir cieši saistītas ar NVO aktivitātēm. Latvijā šāda veida mikrokreditēšanas komplekso programmu pēc Muhameds Junusa 1983.gadā Bangladešā izveidotās Grameen bankas principa un parauga veiksmīgi tiek īstenota kopš 1998.gada, kad apjomīga Ziemeļvalstu – Baltijas valstu pārrobežu projekta ietvaros Latvijas Lauksaimniecības universitāte (LLU) un Latvijas Lauku sieviešu apvienība (LLSA) Latvijā organizēja pirmās mikrokredītu grupas. Savukārt, aktivitāšu turpinājumā izšķirošā loma bija LLSA izveidotajam Latvijas Lauku sieviešu uzņēmējdarbības atbalsta fondam (LLSUAF), kas organizē mikrokredītu piešķiršanu izmantojot savus resursus, kā arī nodrošinot Latvijas Hipotēku un zemes bankas (LHZB) līdzekļu izlietojumu (speciālas programmas ietvaros). Rezultātā no atsevišķiem indivīdiem un institūcijām veidojās mikrokredīta kustība.

2008. gadā Latvijā atzīmēja mikrokredīta kustības 10 gadu jubileju.. Šobrīd Latvijā ir jau 150 mikrokredīta grupas, kas darbojas visos

Latvijas reģionos un izvērš uzņēmējdarbību. Biežāk sastopamie uzņēmējdarbības veidi ir lauku tūrisms, truškopība, dārzu audzēšana, veterinārārstu pakalpojumi, atpūtas pasākumu organizēšana, daiļdārzniecība, zāļu tēju iegūšana, frizieru un šūšanas pakalpojumi u.c.

Pašreizējā attīstības posmā iepriekš minētās institūcijas realizē dažāda apjoma un intensitātes sadarbību, tomēr kustības tālāka attīstība izvirza nepieciešamību virzīt sadarbību partnerības virzienā.

Pētījuma mērķis ir: izpētīt partnerības iezīmes mikrokredīta kustībā. Mērķim pakārtoti sekojoši **uzdevumi:**

- izpētīt partnerības kā parādības variantus;
- raksturot mikrokredīta kustību Latvijā kā sistēmu;
- noskaidrot ekspertu vērtējumu par tīklošanu mikrokredīta kustībā Latvijā;
- mikrokredīta kustībā iesaistīto indivīdu un institūciju ieinteresētību šīs kustības attīstībā;
- noteikt mikrokredīta kustības piederību kādam no partnerības variantiem.

Pētījumā izmantotas vispārzinātniskas un socioloģiskas **pētniecības metodes:** salīdzinošā analīze un sintēzes metode, ekspertu intervijas.

Par **informācijas bāzi** izmantoti mikrokreditēšanas normatīvie dokumenti, Centrālās Statistikas pārvaldes dati, ekspertu interviju rezultāti.

Rezultāti un diskusija

1. Partnerības būtība un varianti

Lai gan dažādās publikācijās partnerība tiek definēta ar zināmām niansēm, tās pamatbūtība ietveras katrā no šīm definīcijām. (Rosenbaum D. P.; Linder S.H.; Wilcox D.; McQuaid R.W.) Autoru skatījumā viskoncentrētāk daudzo definīciju kopsavilkums ir dots Davida Vilcoka sagatavotajā „Efektīvas partnerības rokasgrāmata”, ka partnerība ir divu vai vairāku partneru vienošanās par sadarbību kopēja mērķa sasniegšanai (Wilcox D.), tādēļ šo partnerības kā parādības izpratni autori ir pieņēmuši par pētījuma izejas pozīciju.

Tā kā pētījuma mērķis ir analizēt mikrokredīta kustību kā vienu no partnerības variantiem, tad galveno uzmanību autori, protams, ir veltījuši zinātniskajā literatūrā sastopamo variantu izdalīšanai un analīzei.

Pirmkārt, partnerība ir plaši apskatīta biznesa sfērā. Šim variantam ir arī savas versijas: a/ biznesa struktūru savstarpējā partnerība – vispārējā, akciju sabiedrība un akciju sabiedrība ar ierobežotu atbildību (Crosarey H.); b/ partnerība menedžeru un struktūrās nodarbināto attiecībās (Teague P.); c/ biznesa struktūru partneru piederība publiskajam vai bezpeļņas sektoram (Kolk A. and others). Šo partnerības variantu var uzskatīt par sabiedrībā pazīstamāko. Jebkurā no šiem gadījumiem par partnerības ieguvumiem min uzņēmumu lielāku konkurētspēju, augstākus ienākumus, pastāvēšanas drošību un kapitālieguldījumu saņemšanu. (Business partnering)

Otrkārt, pietiekoši plaši tiek analizēta partnerība, kas vērsta uz teritorijas (pilsēta, lauki, reģions) attīstību. Visbiežāk šo partnerības variantu saista ar lauku kā teritorijas/telpas attīstību (Leader programmas). Šajā partnerībā parasti apvienojas divu vai trīs sociālo sektoru – valsts un publiskā, privātā un pilsoņu apvienību – institūcijas, kuru sadarbības mērķis ir lauku teritoriju attīstības veicināšana. (Moseley J., Bredens D.) Šī varianta forma parasti ir VIG (vietējās iniciatīvas grupas), kuru uzdevums ir veicināt lauku atdzimšanu visplašākajā nozīmē, sākot ar dabas vides ilgtspējas veidošanu un beidzot ar attiecīgajā teritorijā dzīvojošo cilvēku kopības noskaņojuma nostiprināšanu. (Wilcox D.)

Kā trešo partnerības variantu izdala sociālo partnerību jeb partnerību sabiedrības sociālajā sfērā. Tās būtība izteikti iezīmēta ANO 2004. gada Riodežaneiro konferences materiālos, norādot, ka sociālo partnerību veido grupas un indivīdi, kuri darbojas kā sociālās politikas paplašināšanas un uzlabošanas katalizatori. (Walsh C.J.) Šo skatījumu pilnībā pieņem arī Eiropas Savienības struktūras. (Social partnership Quideline Principles...) Partnerības mērķis sociālajā sfērā vispirms tiek virzīts uz sociāli atstumto cilvēku ekonomisku un sociālu reintegrāciju sabiedrībā veicinot viņu izglītošanu, apmācību un nodarbinātības iespējas. (Doyle M.)

2. Mikrokredīta kustības sistēma Latvijā

Mikrokredīta kustības sistēmu pašreizējā situācijā veido četri bloki: 1. bloks – pašas mikrokredīta grupas, kas izkaisītas pa visu valsts teritoriju; 2. bloks – institūcijas, kas veidojušās kā mikrokredīta grupu dalībnieču praktiskas darbības tieša atbalsta struktūras – kooperatīvs „Akorande” un LLSUAF, 3. bloks – institūcijas, kuru uzdevums galvenokārt ir ārēja atbalsta funkcijas – vispārēja organizēšana (LLSA), idejas izplatīšana un zināšanu pārnese (LLU) un, beidzot, 4. bloks – institūcija – Latvijas Hipotēku un zemes banka (LHZB), kura ieņem 2. un 3. bloka starppozīciju, izdalot finansējumu, bet sadarbībā ar LLSUAF.

Esošajā mikrokredīta kustības sistēmā iezīmējas divas tīklošanas (networking) līnijas. Pirmo līniju varētu klasificēt kā **vertikālu tīklošanu**. Tai varētu piešķirt:

- mikrokredīta grupu un LLSA vadības sadarbību – pēdējā ieinteresē vietējo biedrību dalībnieces iesaistīties mikrokredīta kustībā, organizē īpašas vasaras skolas dažādu grupu dalībniecēm aktuālu jautājumu apspriešanai;
- mikrokredīta grupu un LLU mācību spēku sadarbību, pēdējiem veicot zināšanu nodošanu un praktiskās pieredzes analīzi;
- mikrokredīta grupu un vietējo pašvaldību sadarbību, pirmajām gūstot vismaz morālu atbalstu no pašvaldību puses, bet otrām – izmantot grupu pieredzi ekonomiskas aktivitātes kāpināšanai pārvaldītajā teritorijā;
- mikrokredīta grupu un LHZB sadarbību LLSUAF funkcionējot kā starpposmam, kas komplektē grupas un kārtu kredīta saņemšanai nepieciešamo dokumentāciju.

Otra nozīmīga tīklošanas līnija var tikt dēvēta par **horizontālu tīklošanu**. Šai aspektā mikrokredīta kustības sistēmā izdalāmi divi varianti:

- tīklošana vienas mikrokredīta grupas ietvaros un
- mikrokredīta grupu savstarpēja tīklošana.

Rezultātā mikrokredīta sistēmā pastāv visai sarežģīta tīklošanas sistēma, kurai nepieciešams novērtējums.

3. Ekspertvērtējums par tīklošanu mikrokredīta kustības ietvaros

Pielietojot ekspertvērtējuma metodi autori vēlējās noskaidrot attiecību ciešumu sistēmas ietvaros izveidojušos tīklošanas variantos, lai konstatētu partnerības veidošanas iespējamās primāros virzienus un formas. Izmantojot konjunktūras saldo metodi, izveidojās attiecību ciešuma novērtējums, kāds dots 1.tabulā.

No visām institūcijām, kas tā vai citādi saistītas ar mikrokredīta kustību, visaugstāko novērtējumu eksperti deva gan LLU, gan arī LLSA. LLU tiek nosaukta par idejas pamatlicēju un kustības iniciatoru. Ekspertes uzskaita universitātes ieguldījumu, kas spilgti parāda akadēmiskas institūcijas lomu zināšanu pārneses procesos un pasvītro arī universitātes līdzdalības praktisko pusi.

A - *"LLU bija idejas pamatlicēja un ļoti daudz ir darījusi mikrokredīta popularizēšanā, lauku sieviešu izglītošanā, kontaktu dibināšanā, publikāciju izdošanā pētījumu veikšanā."*

C - *"LLU bija iniciators šai kustībai, kā rezultātā tika attīstīta uzņēmējdarbība un radītas darba vietas."*

Savukārt, LLSA augsto novērtējumu saņem kā mikrokredīta grupu veidošanas bāze, jo grupas rodas no vietējo lauku sieviešu organizāciju dalībniecēm, kuras jau ilgāku laiku ir savstarpēji pazīstamas un tādēļ gatavas savstarpējai uzticībai un sadarbībai vienas grupas ietvaros.

C - *"Pateicoties LLSA vispār tika izveidotas grupas"*.

A - *"Sākot ar INTERREG III B FEM projektu LLSA ir uzņēmusies mikrokredīta kustības pārvaldību Latvijā"*.

Ciešu sadarbības līmeni ekspertes saredz arī pašās mikrokredīta grupās. Tā kā vairākumā gadījumu grupu dalībnieces dzīvo vienā administratīvi teritoriālā vienībā, darbojas vienā un tai pašā vietējā lauku sieviešu biedrībā, tad šāds vērtējums ir saprotams.

C - *"Dzīvojam vienā pagastā, esam līdzīgi domājošas ar līdzīgām interesēm"*.

Zemgalē, kas vēl līdz šodienai ir mikrokredīta kustības galvenā bāze, mikrokredīta grupas dalībnieču sadarbība sevišķi izvēršusies.

A - *"Sadarbība ir ne tikai biznesā, bet arī draudzībā starp ģimenēm, kopā darbošanās klubos, piedalīšanās pašdarbības kolektīvos utt. Notiek kooperācija preces realizācijā."*

Grupās dalībnieces jūt atbildību viena par otru, it sevišķi, ja ir paņemts kredīts."

Institūciju, kas lielā mērā ir saistītas ar mikrokredīta kustības ekonomisko pusi – LLSUAF

un LHZB, iekļaušanos kopējā tīklā ekspertes vērtē kā viduvēju. LLSUAF pagaidām vairāk veic oficiālas funkcijas, kas saistītas ar finansu plūsmu pārziņot paša fonda līdzekļu izmantošanu un reizē arī uzraugot LHZB izsniegto kredītu apsaimniekošanu. Augstu vērtējumu gūst fonda vadītāja, kas pēdējo piecu gadu laikā izaugusi no vienkāršas lauku mājsaimnieces par mikrokredīta kustības faktisko organizētāju un vadītāju.

B - *"Fonda vadītājas darbs ir unikāls"*.

A - *"Palīdz e-komercijā. Atgādina par maksāšanas termiņiem LHZB un LLSUA fondā. Konsultē biznesa plāna izstrādē. Palīdz sagatavot dokumentus iesniegšanai LHZB. Uztur mikrokredīta grupu datu bāzi. Tādejādi tiek uzturēts kontakts ar mikrokredīta grupām."*

LHZB ekspertes vērtē kā nozīmīgu mikrokredīta kustības dalībnieku, kā finansēšanas avotu. Ja LLSUAF pārziņa ir 10.000 Ls fonda naudas, tad ar LHZB atbalstu mikrokredīta kustība 2008. gadā saņēma 50.000 Ls kredītiem. Tā tad viena gada laikā lauku sieviešu biznesa ideju finansēšanas iespējas pieauga piecas reizes. No 2009. gada 16. februāra LHZB ir atvērusi vēl vienu līdzekļu iegūšanas kanālu – t.s. 3000 Ls mikrokredīta programmu.

Zemu vērtējumu mikrokredīta kustībā ekspertes deva mikrokredīta grupu savstarpējai sadarbībai. Tai vairāk raksturo vietēja mēroga kontakti.

C - *"Rajona mērogā mēs kontaktējamies ļoti bieži, bet ar citu rajonu grupām, kad nepieciešams"*.

A - *"Grupās vairāk ir savstarpēji pazīstamas pa rajoniem un reģioniem. Valsts mērogā mazāk"*.

Visai kritisku novērtējumu mikrokredīta grupu savstarpējiem kontaktiem izsaka eksperte B.

B - *"Šīs attiecības nav koptas. Katras attiecības ir jāveido."*

Tomēr kopumā viszemāko novērtējumu saņem vietējo pašvaldību un mikrokredīta grupu sadarbība. No ekspertu intervijām izriet, ka „vaina” ir meklējama abās pusēs. Vietējām pašvaldībām ir jāveic daudzas un dažādas funkcijas un tādēļ tās vai nu nepazīna visu pārvaldāmajā teritorijā notiekošo, vai arī tādām kā sieviešu mazās uzņēmējdarbības aktivitātēm nepievērš uzmanību, jo koncentrējas uz globālākām lietām, vai beidzot vienkārši nesaprot, kas īsti ir mikrokredīta kustības būtība.

B - *"Viennozīmīgi viss ir atkarīgs no pašvaldību vadītāja. Ļoti nosaka cilvēks"*.

A - *"Ir maz pašvaldību, kuras izprot mikrokredīta būtību"*.

Tāpat, lielāku iniciatīvu būtu jāizrāda pašām mikrokredīta grupām iepazīstinot vietējo pašvaldību ar savas darbības mērķiem un sasniegtajiem rezultātiem.

A - *"Tur, kur uzņēmējas informē pašvaldību par savām mikrokredīta aktivitātēm, vai tiek rīkots seminārs par mikrokredītu, tur veidojas sadarbība."*

Pēc ekspertu vērtējuma uzskatāmi izdalās mikrokredīta kustības visvājākas saites. Tās ir:

1. mikrokredīta grupu savstarpējā sadarbība kustības ietvaros;
2. mikrokredīta grupu un vietējo pašvaldību attiecības, kas sevišķi neskaidras pēc jauno administratīvi teritoriālo vienību – novadu izveidošanas.

1. tabula

Attiecību ciešuma novērtējums mikrokredīta kustībā
Evaluation of firmness of relations in the microcredit movement

Nr.	Attiecību variants	Konjunktūras saldo
1.	Vienas mikrokredīta grupas dalībnieces savstarpēji	+ 2,5
2.	Mikrokredīta grupas savstarpēji	+ 0,5
3.	LLSA ar mikrokredīta kustību kopumā	+ 3,0
4.	LLU ar mikrokredīta kustību kopumā	+ 3,0
5.	LHZB ar mikrokredīta kustību kopumā	+ 1,5
6.	LLSUAF ar mikrokredīta kustību kopumā	+ 2,0
7.	Vietējās pašvaldības un mikrokredīta grupas	0,0

Avots: Autoru aprēķini uz strukturēto interviju materiālu bāzes.

2. tabula

Indivīdi, institūcijas kā ieinteresētās puses (stakeholders) mikrokredīta kustībā
Individuals and institutions as the stakeholders in the microcredit movement

Indivīdi, institūcijas	Interesešu virzība, līdzdalības mērķis
Individuāla dalībniece mikrokredīta grupā	Saņemt mikrokredītu, uzsākt uzņēmējdarbību vismaz individuālā darba līmenī
Mikrokredīta grupa - 3-5 dalībnieces vienā grupā	Veidot psiholoģiska un morāla atbalsta sistēmu grupas dalībniecei, kura gatavojas ņemt kredītu un uzsākt uzņēmējdarbību
Mikrokredīta grupu kopums Latvijā	Rosināt biznesa ideju, zināšanu, prasmju un pieredzes apmaiņu, kāpināt mikrokredīta kustībā iesaistīto lauku sieviešu kopības izjūtu.
Latvijas Lauksaimniecības Universitāte	Izplatīt grupu mikrokreditēšanas ideju lauku sieviešu vidū, izglītēt viņas uzņēmējdarbības un grupu darba jautājumos
Latvijas Lauku Sieviešu Apvienība	Mobilizēt apvienības vietējo organizāciju biedres iesaistīties uzņēmējdarbības apmācībā, veidot mikrokredīta grupas un iesaistīties uzņēmējdarbībā
Latvijas Lauku Sieviešu Uzņēmējdarbības Atbalsta fonds	Palīdzēt ieinteresētajām personām sagatavot kredīta saņemšanai nepieciešamo dokumentāciju, uzraudzīt naudas plūsmas mikrokredīta kustības ietvaros un uzturēt kontaktus ar HZB
Kooperatīvs „Akorande”	Veicināt uzņēmējdarbību uzsākušo lauku sieviešu iesaistīšanos marketinga procesos ar līdzdalību dažādās izstādēs un kā lokāla tā arī reģionāla vai nacionāla mēroga gadatirgos
Hipotēku un Zemes banka	Atbalstīt finansiāli mazās uzņēmējdarbības attīstību laukos, tai pat laikā gūstot salīdzinot ar citiem kreditēšanas variantiem nelielu peļņu.
Pašvaldības	Aktivizēt uzņēmējdarbību pārvaldāmajā teritorijā, kas rada pašvaldības budžeta pieaugumu un samazina sociālās palīdzības sniegšanas nepieciešamību.

Publicējumos tīklošanu uzrāda kā vienu no pirmajām partnerības veidošanās pakāpēm (Sole D., Murdoch J.), tādēļ ekspertu doto attiecību ciešuma novērtējumu var pieņemt par partnerības veidošanās pazīmi mikrokredīta kustībā. Tomēr attiecību ciešumam mikrokredīta kustības sistēmas bloku starpā, kā liecina iepriekš minētais ekspertu vērtējums, ir dažāda pakāpe, kas, savukārt, liecina,

ka partnerības iezīmes tīklošanas kanālos nav viennozīmīgas. Pēc ierobežojumu teorijas (Theory of Constraints) svarīgi ir konstatēt jebkuras sistēmas vājākos posmus, kas kavē mērķu sasniegšanu. (Goldratt E.M.). Mūsu analizētajā variantā tie ir – mikrokredīta kustības tālāka pilnveidošanās uz savstarpējas pieredzes apmaiņas bāzes un vietējās vides labvēlības pieaugums.

4. Tīklošanā iesaistīto ieinteresētības virzība (mērķis) mikrokredīta kustībā

Jebkura individu vai institūciju iesaistīšanās kādā organizācijā vai sistēmā ir saistīta ar interesēm vai mērķiem, kuras tās vēlas šīs iesaistīšanās rezultātā iegūt. (Freeman E.; Frooman J.; Bourne L.) Latvijā, kā liecina prakse, mikrokredīta kustības sistēmā iesaistīties interesi ir uzrādījuši gan indivīdi, gan arī institūcijas. Kā pēc intervijās iegūtās informācijas, tā arī pēc oficiāliem dokumentiem (www.llsa.lv) mikrokredīta kustībā iesaistīto individu un institūciju pamatmērķi (ieinteresētība) ir atkarīgi no pozīcijas mikrokredīta kustības sistēmā. (skat. 2. tabulu)

Interesu uzskaitījums parāda, ka mikrokredīta kustības sistēmā var izdalīt:

1. **ekonomiskas, materiālas intereses** kā kredīta saņemšana, kredīta izsniegšana, peļņas gūšana no kredītēšanas, uzņēmējdarbība (kredīta ņēmējas un Hipotēku un Zemes banka);
2. **sociālas, nemateriālas intereses** kā psiholoģisks un morāls atbalsts, iesaistīšana aktivitātēs, izglītošana, pieredzes apmaiņa (mikrokrasīta grupu dalībnieces, kas attiecīgajā laikā neņem kredītu, LLU mācībspēki, kas iesaistījušies mikrokredīta kustībā, LLSA, kas aicina lauku sievietes iesaistīties ekonomiskās aktivitātēs, LLSUAF, kas praktiski palīdz realizēt iesaistīšanos uzņēmējdarbībā, kooperatīvs „Akorande”, kas atbalsta virzību uz marketingu);
3. **teritorijas attīstības intereses** kā pašvaldību darbības pamatvirziens (vietējās pašvaldības).

Tā mikrokredīta kustības interesēšu kopumā ir vērojamas trīs virzības: gan ekonomiskās, gan sociālās, gan arī ar teritorijas attīstību saistītas intereses. No tām apjoma ziņā dominējošu pozīciju ieņem sociālās, nemateriālās intereses, jo mikrokredīta kustība savā būtībā vairāk ir virzīta uz lauku sieviešu iesaistīšanu uzņēmējdarbībā, nevis jau uzsāktās uzņēmējdarbības kāpināšanu, kaut netiek noraidīts arī pēdējais variants. Tomēr visas mikrokredīta kustības ietvaros saskatāmās interešu virzības kopumā atbilst vienotam galvenajam mērķim – lauku sieviešu ienākšanai uzņēmējdarbībā, kas formulēts Mikrokredīta programmā (Rivža B)

Mikrokredīta kustība pēc savas būtības ir t.s. „mīkstā” sistēma (Checland P.B., 1989; Checland P.B., 1995) Tajā nepastāv strikta iekšējā reglamentācija izņemot uzņēmējdarbību regulējošos nosacījumus. Tā balstās uz brīvprātīgu lēmumu pieņemšanu, uz tīklošanas ciešuma izvēli un, protams, arī ieinteresētības daudzveidības pastāvēšanu dodot iespēju izpausties teritorijas, ģimenes, izglītības u.c. faktoru ietekmei.

Secinājumi

Mikrokredīta kustība var tikt pieņemta kā sistēma, jo tās elementu starpā notiek tīklošana ar mijiedarbības pazīmēm. Šo faktu apstiprina ekspertu vērtējums. Pēc savas būtības tā ir „mīkstā” sistēma ar visām šādām sistēmām piemītošām iezīmēm.

Tīklošanas pastāvēšana liecina, ka kustībai ir partnerības iezīmes, jo, kā jau iepriekš atzīmēts,

sistēmā iesaistīto dalībnieku tīklošana tiek uzskatīta par partnerības veidošanās primāro iezīmi uz kuras bāzes veidojas nākošās tās pakāpes.

Ekspertu dotais kustības dalībnieku tīklošanas pakāpes novērtējums uzrāda partnerības ierobežojumus. Mikrokredīta grupu savstarpējā sadarbība un šo grupu sadarbība ar vietējām pašvaldībām ekspertu skatījumā ir galvenie aktivitātes izvēršanas virzieni, lai kāpinātu partnerības brieduma pakāpi.

Mikrokredīta kustības dalībnieku mērķu analīze uzrāda gan interešu virzības daudzveidību, gan arī galvenā mērķa pastāvēšanu, kas sinerģē šo daudzveidību. Tieši šī galvenā mērķa pastāvēšana, kas apvieno kustību raksturojošo interešu daudzveidību, dod iespēju izteikt viedokli, ka bez tradicionāli atzītajiem trīs partnerības variantiem var izdalīt vēl ceturto – kompleksu partnerības variantu, kas ietver un apvieno visus iepriekš pazīstamos variantus. Tam piemērs ir Latvijā funkcionējošā mikrokredīta kustības sistēma.

Literatūras saraksts

1. Bourne L. (2006) *Project Relationships and the Stakeholder Circle*. Presentation at: PMI Research Conference, Montreal, Canada.
2. Briedens DŽ. (2006) *No Leader I uz Leader+ un tālāk uz Leader asīm*. *Leader+Magazine*, Nr. 6, 8.-12.lpp
3. Business Partnering. Wikipedia, the free encyclopaedia. Available at: www.wikipedia.org, viewed on 08.12.09.
4. Checland P.B. (1989) *Soft System Methodology*. In: Rosenhead J. (ed) *Rational Analysis for a Problematic World*. Chichester, pp. 71-88.
5. Checland P.B. (1995) *Models Validation in Soft Systems Practice*. *Systems Research*. Vol. 12, No. 1, pp. 47-54.
6. Crosarey H. (2008) *Partnership in Canada*. Business community, December 13, 2008.
7. Doyle M. *Economic Benefits from Social Partnership*. Available at: www.tsp.org.uk/index.htm, viewed on 08.12.09.
8. Freeman E. (1984) *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.
9. Frooman J. (1999) *Stakeholder Influence Strategy*. *Academy of Management Review*, Vol. 24, No. 2, 191 – 205.
10. General Partnership. Wikipedia, the free encyclopaedia. Available at: www.wikipedia.org, viewed on 08.12.09.
11. Goldratt E. M., Cox J. (1992) *The Goal – A Process of Ongoing Improvement*. 2nd revised ed. North River Press, NY.
12. Kolk A., van Tulder R., Koztwinder E. (2007) *Business and Partnership for Development*. In: *European Management Journal*. Volume 26, Issue 4, pp. 262 – 273.
13. Linder S.H., Quill B.E., Aday L.A. (2001) *Academic Partnership in Health Practice*. In: Novic L.F., Mays G.P. (eds) *Public Health Administration: Principles for Population-Based management*.

- Gaithersberg MD: Aspen Publishers, pp 521-539
14. McQuaid R. W. (2003) *The Theory of Partnership*. In: Osborne S.P. (ed) *Public – Private Partnerships. Theory and Practice in International Perspective*. London – New-York, Routledge.
 15. Labonte R. (1997) *Power, Participation and Partnerships for Health Promotion*. VicHealth. Available at: www.vichealth.vic.gov.au, viewed on 09.12.09.
 16. Latvijas Lauku Sieviešu apvienība. *LLSUA Fonds*. Pieejams: www.llsa.lv, skatīts 10.12.09.
 17. Moseley M.J. (ed) (2003) *Local Partnership for Rural Development, The European Experience*. CABI Publishing,
 18. Murdoch J. *Networks – a New Paradigm of Rural Development?* *Journal of Rural studies*, Vol. 16, No. 4, pp. 407 – 419.
 19. Reynolds S.J., Schultz F.C., Hekman D.R. (2006) *Stakeholder Theory and Managerial Decision-making: Constraints and Implications of Balancing Stakeholder Interests*. *Journal of Business Ethics*. No 64, pp. 285-301.
 20. Rivža B., Krūzmētra M. (sastād.) (2001) *Lauku sievietes uzņēmējdarbībā: pieredze un problēmas*. LLU, Latgales Druka.
 21. Rosenbaum D.P. (2002) *Evaluating Multi-agency Anti-crime Partnerships: Theory, Design, and Measurement Issues*. In: *Crime Prevention Studies*. Volume 14, pp. 171-225.
 22. *Social Partnerships. Guideline Principles on their Establishment and Operation within the European Union (EU)* (2004). Available at: www.sustainable-design.ie/sustain/socialpartnership.htm, viewed on 10.12.09.
 23. Sole M. D. (2007) *Networking and Partnership in Occupational Health*. Available at: www.vichealth.vic.gov.au/~media/AboutUs/Attachments/WHP_part_tooloww_res.ashx, viewed on 10.12.09.
 24. Stakeholder (corporate). *Types of Stakeholders*. Available at: [http://en.wikipedia.org/wiki/Stakeholder_\(corporate\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Stakeholder_(corporate)), viewed on 10.12.09
 25. Teague P. (2005) *What is Enterprise Partnership*. Organisation, Volume 12 (4), pp. 567-589.
 26. Waddock S. (1991) *A Typology of Social Partnership Organizations*. *Administration and Society*. Vol. 22, No. 4, pp. 480 – 515.
 27. Walsh C.J. (2004) *Disability in a Sustainable Human Environment*. Keynote presentation at the UN conference “Designing for the 21st Century III – Rio de Janeiro, Brazil: 7th-12th December 2004. Available at: www.accessibility-for-all.com, viewed on 29.11.09.
 28. Walsh J. (2004) *Partnership Theory and Practice*. Part one. In: *Partnership for Effective Local development*. CREADEL PUBLICATION Nr.2, Universite Libre de Bruxelles, Charleroi, pp. 7–28.
 29. Wilcox, D. (1994) *The Guide to Effective Participation*. Partnership Books. Brighton.
 30. Wilcox D. (1998) *The Guide to Development Trusts and Partnerships*. Development Trusts Association, London.